

ЛЮДЗІ РАНІШНІХ СВІТАНКАЎ—

так называюць паэты будаўнікоў. І гэта, відаць, не толькі таму, што мантажнікі, муляры, цесляры, маляры на досвітку прачынаюцца і разам з сонцам ідуць на работу. Хутэй за ўсё гэта асацыяцыя, паэтычны вобраз абумоўлены іншымі абставінамі—будаўнікі, як і кожны світанак, заўсёды нясуць абнаўленне зямлі.

Варта ім ступіць нават у самую глуш, у куток, дзе няма ні прасялачнай дарогі, ні сцяжынкі, як навакольны пейзаж мяняецца літаральна на вачах. Вырастаюць новыя сёлы і гарады, свідруюць неба трубамаі заводы і электрастанцы, разбгаюцца ў розныя бакі змейкі дарог, струны праводоў...

Калі хто не быў у родным горадзе, скажам, два-тры гады, то прыехаўшы, убачыць яго непазнавальным. Новыя вуліцы, мікрараёны, нават паркі паспелі з'явіцца за гэты час.

Не менш здзіўляючыя змены адбываюцца і на вёсцы. Ад'язджаў салдат у армію, і праводзілі яго хлапчкі, узнімаючы пыл нагамі на адзінай вулачцы. Драўляныя домікі ляпіліся на ёй густа-густа. Але вось адслужыў хлопец, прыехаў дадому і вачам не верыць. Быццам па-ранейшаму ўсё—лясы на гарызонце, сенажаці, жыта на палях... Толькі ў вёсцы красуюцца новыя хаты, палац культуры, камбінат бытавога абслугоўвання, а іншы раз і кафэ...

Ёсць на беларускай зямлі старажытны горад Полацк. Дзесяткі стагоддзяў прашумелі над ім, многае бачыў ён за сваё жыццё, але падобнага таму, што адбылося ў яго наваколлі за апошні час, ён не ведаў.

У 1958 годзе ў дваццаці кіламетрах ад горада, у лесе, сярод балот, паставілі свае палаткі першыя будаўнікі. А сёння ў гэтых лясах блішчаць асфальтаваныя вуліцы, шырокія праспекты, звянец шматгалосем спартыўныя пляцоўкі, пабудаваны стадыён, тэхнікум, клубы, школы, кінатэатры.

З вышнімі мясцовых «неба-скробаў»—дзевяціпавярховых будынкаў добра відаць мора агнёў нафтаперапрацоўчага завода. Тысячы электрычных лампачак на высокіх калонах нагадваюць зоркі. Уначы яны рубінавым салютам паласуюць неба, быццам зліваюцца з зарніцамі.

Усяго дзесяць год спатрэбілася будаўнікам трэста № 16 і іх субнарадчыкам, каб ператварыць пустэчу на Заходняй Дзвіне ў сучасны горад з трыццацітысячным насельніцтвам, узвесці тут буйнейшы ў Еўропе нафтаперапрацоўчы завод, першую чаргу хімкамбінат і рад іншых прадпрыемстваў.

А, між іншым, адзін толькі

палац Паскевіча ў Гомелі будаваўся ні многа ні мала—30 год.

У 1920 годзе для выканання рамонтных і будаўнічых работ пры Савеце Народных Камісараў БССР быў створаны Камітэт дзяржаўных збудаванняў, а пазней у 1923 годзе пры Вышэйшым савеце народнай гаспадаркі БССР—першая рэспубліканская будаўнічая арганізацыя «Белдзяржбуд». Яна налічвала тысячы чалавек і выканала ў 1926 годзе работ на 200 тысяч рублёў. Тады гэта было грандыёзна.

А цяпер штодзень на рыштаванні новабудуемых рэспублікі ўздымаецца больш 230 тысяч чалавек і за адзін толькі дзень асвойваюць 4,2 мільёна рублёў. Гэтыя велізарныя сумы выдаткоўваюцца...

Зрэшты, вось што гавораць лічбы:

За 1945—1967 гады ў рэспубліцы адноўлена і пабудавана звыш 700 дзяржаўных прамысловых прадпрыемстваў, не лічачы вытворчых аб'ектаў «Белкаапсаюза», калгасаў і саўгасаў, мноства цахаў на дзёручых фабрыках і заводах.

За 1919—1967 гады пабудавана дашкольных устаноў на 155,4 тысячы месца, агульнаадукацыйных школ—на 1,3 мільёна вучняў, бальніц і паліклінік—на 28,8 тысячы ложкаў.

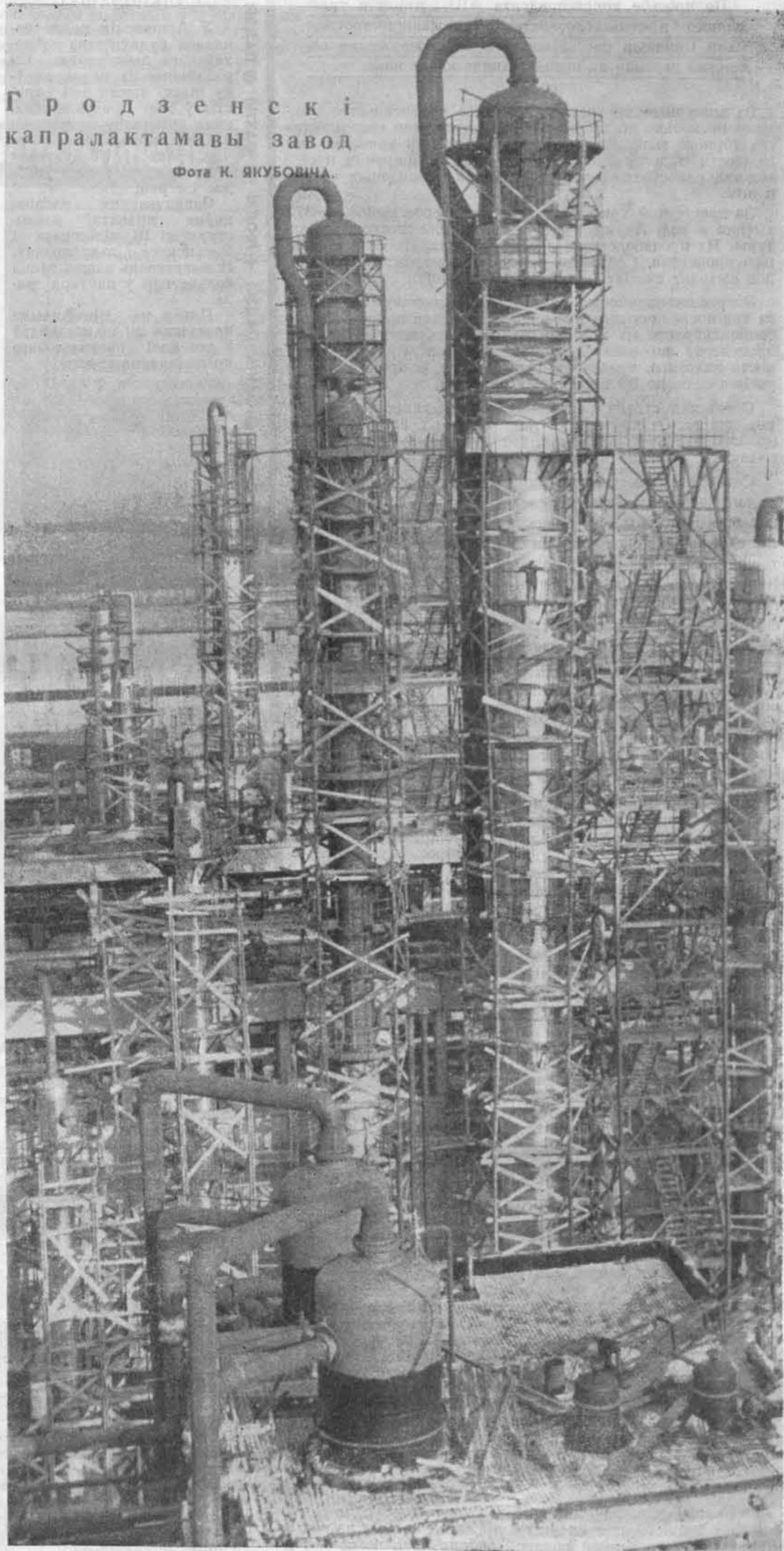
На працягу 1961—1967 гадоў уведзена ў дзеянне жылых дамоў агульнай плошчай 23,2 мільёна квадратных метраў (амаль у два разы больш, чым за ўвесь даваенны перыяд).

Цяпер тэрыторыя рэспублікі—гэта гіганцкая будаўнічая пляцоўка, дзе ўзводзяцца тысячы розных аб'ектаў, пачынаючы ад жылых дамоў, клубаў, палацаў культуры, дзіцячых садоў і канчаючы прадпрыемствамі, якіх яшчэ не ведае ні адна краіна нашай планеты. Гэта перш за ўсё Магілёўскі камбінат сінтэтычнага валакна, Гродзенскі капралактамавы завод і Полацкі хімкамбінат. Гэтыя тры прадпрыемствы з'яўляюцца буйнейшымі ў свеце. А колькі пабудавана або будуюцца «рангам ніжэй»—буйнейшых у Еўропе і СССР! Салігорскія калійныя, Пінскі верхняга трыкатажу, Светлагорскі цэлюлозна-кардонны камбінат, Гомельскі суперфасфатны, Гродзенскі азотнаўкавы, Полацкі нафтаперапрацоўчы заводы. Ды ці ўсё пералічыш? Толькі за апошнія дзесяцігоддзе Беларусь увяла ў строй дзёручых больш 300 буйных прадпрыемстваў.

Словам, сёння цяжка знайсці такое месца, дзе не сустрэнеш чалавека з арміі людзей ранішніх світанкаў. Будаўнічы кран стаў найбольш тыповай дэталю пейзажу беларускіх гарадоў і вёсак.

Гродзенскі капралактамавы завод

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

НА СУСТРЭЧУ З ВЕНЕРАЙ

Запускам аўтаматычнай міжпланетнай станцыі «Венера-5» Савецкі Саюз адкрыў новы «касмiчны» 1969 год. Калі станцыя «Венера-5» праляцела першы мільён кіламетраў, да далёкай планеты была накіравана яшчэ адна аўтаматычная станцыя — «Венера-6».

Запуск станцыі «Венера-5» і «Венера-6» — чарговая ступень у планамерным даследаванні нашай касмічнай суседкі, бліжэйшай да нас планеты Сонечнай сістэмы. Венера падобна на Зямлю па памерах і масе. Падабенства двух планет заключаецца яшчэ і ў тым, што ў Венеры магутная атмасфера, якую адкрыў больш 200 год назад Міхаіл Ламаносаў.

Воблачны слой поўнацю закрывае ад нас паверхню планеты. Таму, нягледзячы на тое, што Венера вядома

Георгій ПЯТРОЎ,
акадэмік, дырэктар Інстытута касмічных даследаванняў Акадэміі навук СССР

чалавецтву са старажытных часоў і даследуецца сотні год, не былі вядомы такія важныя характарыстыкі, як нахіл яе восі да плоскасці арбіты, перыяд уласнага абарачэння вакол восі і нават кірунак гэтага абарачэння.

У апошнія 30 год дзякуючы поспехам спектраскапіі ўдалося атрымаць каштоўныя звесткі аб хімічным складзе атмасферы. Каля 10 год назад радыёэстраномы выявілі радыёвыпраменьванне Венеры, якое мае цэплавы характар і адпавядае тэмпературы 600 градусаў Кельвіна (330 градусаў па шкале Цэльсія). Радыеалакацыйныя вымярэнні дазволілі вызначыць усе параметры ўласнага абарачэння планеты: сонечныя суткі на Венеры аказаліся роў-

нымі 117 зямным суткам.

Аднак далейшае вывучэнне планеты было немагчыма без прамых ракетных метадаў даследавання. Толькі яны маглі даць звесткі аб дакладным хімічным саставе атмасферы, тэмпературы і ціску паблізу паверхні, магнітным полі планеты і іншых яе характарыстыках.

Першым апаратам, запушчаным да Венеры, была савецкая аўтаматычная станцыя «Венера-1», якая стартвала 12 лютага 1961 года. Затым да Венеры зрабілі палёт яшчэ некалькі савецкіх і амерыканскіх станцыі. І, зразумела, самым выдатным з іх быў палёт станцыі «Венера-4», якая 18 кастрычніка 1967 года зрабіла плаўны спуск у атмасферу планеты.

Вучоныя атрымалі звесткі аб ціску, тэмпературы і шчыльнасці на розных узроўнях у атмасферы Венеры. Быў зроблены хімічны аналіз загадкавай атмасферы, пры падлёце да планеты выяўлена працяглая газавая карона Венеры, якая складаецца з атамаў вадароду. Такая карона, толькі яшчэ больш працяглая, ёсць і ў Зямлі.

Не трэба, аднак, думаць, што ўсё на Венеры нам цяпер ясна. Палёт першых аўтаматычных станцыі праясніў толькі асноўныя пытанні фізікі планеты. Засталася яшчэ многа нявырашаных праблем — такіх, як будова і склад воблакавага слою, яго вышыня над паверхняй і працягласць, зусім не ясны састаў і фізіка працэсаў у ніжніх

сляях, найбольш блізкіх да паверхні планеты. Невядомы пакуль светавы рэжым у воблачных і падвоблачных сляях, што важна для разумення механізму моцнага разгарэў паверхні планеты. Ды і даныя аб наяўнасці ў атмасферы азоту, кіслароду і вадзяных пароў, а таксама шчыльнасці і ціску атмасферы патрабуюць удакладнення. Таму вучоныя і прадымаюць новыя даследаванні планеты. Не менш важнае значэнне маюць вымярэнні, якія выконваюцца апаратурай станцыі на трасе палёту, — вывучэнне касмічных прамяняў, сонечнай плазмы і іншыя даследаванні.

Будзем спадзявацца, што палёт аўтаматычных станцыі «Венера-5» і «Венера-6» прынясе вучоным новыя звесткі аб прыродзе «ранішняй зоркі».

АДН.

НАШЫ КАРЭСПАНДЭНТЫ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ

За час акупацыі нямецка-фашысцкія захопнікі спалілі ў Добрушскім раёне каля 7 тысяч жылых дамоў і 350 грамадскіх будынкаў. У грудзі руін былі ператвораны прамысловыя прадпрыемствы.

За пасляваенны перыяд у раёне пабудавана звыш 15 тысяч жылых дамоў, каля 100 новых школ, клубаў, медыцынскіх і дзіцячых устаноў, устаноў службы быту. Толькі ў вёсцы Карма ўзведзена каля 800 жылых дамоў, палац культуры, школа, камбінат бытавога абслугоўвання, медпункт, два магазіны.

У Добрушскім раёне працуюць два заводы масла і сухога малака, ільнозавод, два хлебазаводы, крухмалны і восем цагельных заводаў, два торфапрадпрыемствы, камбінат бытавога абслугоўвання, буйнейшы ў краіне цэлюлозна-папяровы камбінат «Герой працы». Запланавана ў бліжэйшыя гады пабудова цэлюлознага заводу і прадзільна-ткацкую фабрыку.

А. КУРЛОВІЧ.

Расце дабрабыт працоўных Жабінкаўскага раёна. Аб гэтым сведчаць іх уклады ў ашчадныя касы.

У мінулым годзе ў ашчадных касах раёна свае зберажэнні ўтрымлівалі 4755 чалавек на агульную суму 2 мільёны 47 тысяч рублёў. Гэтая сума амаль у паўтара разы перавышае ўклады папярэдняга года.

Каля 40 тысяч рублёў атрымалі ў мінулым годзе ўкладчыкі ў выглядзе працэнтаў.

Б. ЗІНКЕВІЧ.

У Талачынскім раёне кінафільмы на шырокім экране глядзяць жыхары гарадскога пасёлка Коханавы, вёсак Азерцы, Падбярэззе, Кнапельчыцы, Новае Сяло, Варанцэвічы, Трасцянка і іншых — усяго 19 населеных пунктаў Талачыншчыны.

Пераабсталяваюцца кінаўстаноўкі для паказу шырокаэкраннага фільмаў у вёсках Рьжычы і Скавышкі.

А. МАЗУР.

У суседстве з атэлье мод «Юбілейнае» ў Барысаве расчыніла дзверы кафэ «Кветка». Яго наведваюць штодзённа сотні чалавек. У кафэ працуюць вопытныя кулінары і кандытары, устаноўлены механізмы для прыгатавання ежы. Усё радуе ў кафэ: і пастацку расфарбаваныя сце-

ны, і новая абстаноўка, і чыстыя абрусы, і смачныя абеды.

П. БАРОДКА.

У гарадскім пасёлку Іванава Брэсцкай вобласці пачата будаўніцтва чарговых дзіцячых ясляў. Яны будуць здадзены ў эксплуатацыю ў другой палавіне года. Сёлета пачнецца будаўніцтва дзіцячага сада на 140 месц. Дзіцячыя сады працуюць у саўгасе «Бродніцкі» і на торфапрадпрыемстве «Агдэмер». Перад новым годам здадзены ў эксплуатацыю дзіцячы сад у калгасе «Чырвоная зорка» (вёска Дастаева). Сёлета намячаецца будаўніцтва садоў і ясляў у вёсках Яечкавічы, Моладава і радзе іншых населеных пунктаў.

А. ШВАБ.

Шырока вядомы ў нашай рэспубліцы арыгінальны цацкі, якія выпускае Віцебская фабрыка культтвараў. Нядаўна на прадпрыемстве адкрыўся новы цэх па вырабу сувеніраў. Майстры-кастарэзы ўжо прыступілі да рашэння сваіх творчых задум. Звычайныя рогі, карні і галле дрэў ператвараюцца іх рукамі ў прыгожыя фігуркі птушак, розных жывёл, рыб. Для сваіх работ віцебскія майстры выкарыстоўваюць матывы беларускіх народных казак, былін, баек. **НА ЗДЫМКУ:** майстар-кастарэз Міхаіл ЦЕЛКІН адбірае сувеніры для прадстаўлення мастацкаму савету.

Фота Г. УСЛАВАВА.

У РОДНАЙ СЯМ'І

Сваіх бацькоў Аляксей Тасковіч страціў яшчэ ў пяцігодным узросце. У яго дзіцячай памяці захаваўся няясны ўспамін аб тым, што ў дзіцячы дом прывяла яго жанчына, якую звалі Марыя, і што былі ў яго яшчэ сястрычкі, адна з іх звалі Тамарай, а другую Аняй. Гэта было ў цяжкую гадзіну вайны на толькі што вызваленай ад фашысцкіх захопнікаў Піншчыне.

Потым ужо даведаўся Аляксей, што бацька яго загінуў у першы год вайны недзе пад Віцебскам. Маці злягла ад цяжкага гора і ў хуткім часе памерла. Пра сясцёр Аляксей наогул нічога не ведаў. Дзе яны, куды закінула іх вогненная віхура вайны?

Але не адчуваў сябе Аляксей сіратой. Адкуль толькі даведаліся людзі аб ім, аб яго горкім лёсе?

З усіх канцоў краіны сталі паступаць у дзіцячы дом на імя Алясея пісьмы, пасылкі. І якія пісьмы!

«Дарагі Аляксей! Калі тваё сэрца засмуе аб родных, то напішы мне, як напісаў бы роднай маці. Пасылаю табе рушнік, насоўкі і цёплы светэр. Калі ты ў чым-небудзь маеш патрэбу, паведам, не саромейся, а будзе магчыма — прыязджай у нашу сям'ю пагасціць. Будзем рады. Абдымаю цябе. Клаўдзія Пятроўна Чашчыхіна».

Гэта пісьмо з Урала.

А вось яшчэ адно, са Смаленшчыны, ад Тамары Макаравой:

«Добры дзень, мілы і незнаёмы Аляксей! У тваім лёсе ёсць многа падобнага да лёсу майго брата Валодзі. Вы, як мне здаецца, нават і падобны адзін на аднаго. Я і маю родныя верым у тваю шчаслівую будучыню».

Нельга без хвалявання чытаць і калектыўнае пісьмо жаночага савета Ленінскага пасёлка з горада Каменка: «Дарагі наш сыночкі! Запрашаем цябе да нас у госці. Мы, маці, акружым цябе клопатамі і любоўю. У кожнай нашай сям'і ты знойдзеш сардэчны прыём. Цалуюм цябе, наш сыночкі».

...Ішлі гады. Аляксей старанна вучыўся. Скончыў васьм класаў, школу ФЭН, стаў кваліфікаваным электрамонтэрам на заводзе.

Затым — служба ў арміі, ваеннае вучылішча і афіцэрскае званне. Капітан Тасковіч разам са сваімі таварышамі ахоўвае мірную працу савецкіх людзей.

Цяпер ужо, будучы дарослым, Аляксей Тасковіч працягвае наведваць многіх з тых, хто прасіў яго стаць іх сынам ці братам.

Многа ў яго сяброў па ўсёй краіне.

М. ПАРШЫН.

СЕГОДНЯ
В
НОМЕРЕ

ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ

ПО-БЕЛОРУССКИ

«ЛЮДЗІ РАНІШНІХ СВІТАНКАУ» — так называецца сёння перадавая статья номера, раскажываючая аб благородным труде строителей. Стоит им придти в любую глушь, где нет даже проселочных дорог, и окрестный пейзаж меняется на глазах. Вырастают новые города и деревни, бурлят небо трубы заводов и фабрик, разбегаются по земле асфальтированные дороги и электропро-

вода. За 1945—1967 годы в республике восстановлено и построено свыше 700 промышленных предприятий. В течение 1961—1967 годов введено в действие жилых домов общей площадью 23,2 миллиона квадратных метров (почти в два раза больше, чем за весь довоенный период). Ежедневно на леса новостроек республики поднимаются более 230 тысяч строителей.

Жителям Минска хорошо известно имя Героя Социалистического Труда Дениса Булахова. Коренной сибиряк, уроженец Омской области, он поднимал наш город из руины, передавал свой опыт молодым рабочим. ГУМ, техникум торговли, кинотеатр «Победа» — трудно перечислить все объекты, которые строил Денис Григорьевич. В Минске нет такого района, где не оставили свой след он и его ученики. Сейчас старый рабочий на пенсии, но его эстафету несут сотни коллективов («ЭСТАФЕТА ДЗЯНІСА БУЛАХАВА», 4 стр.).

Многие лет бедствовала семья Хвесковцов: Андрей

Александрович, глава семьи, в Аргентине, куда уехал в поисках заработка, Екатерина Дмитриевна с сыном Андреем — в буржуазно-помещичьей Польше. Однако, когда в 1937 году Екатерина Хвесковец получила разрешение и уехала к мужу, счастья стало не намного больше. Пинск, куда семья Хвесковцов вернулась в 1952 году, удивил их новыми домами, магазинами, лесами новостроек. Сейчас Андрей Андреевич — газосварщик 5 разряда, отличный специалист. В его трудовой книжке много благодарностей, есть у него и свидетельство ударника коммунистического труда. У Андрея Андреевича Хвесковца интересная работа, хорошая квартира, дети учатся в школе («ПРАЦОЎНАЯ КНІЖКА», 4 стр.).

Многие трудных дорог прошел за свою семидесятилетнюю жизнь Илья Михайлович Кузнец. Юношей попал он в Америку. За семь лет, прожитых на чужбине, много работал в разных местах. Когда началась первая мировая вой-

на, И. Кузнец был среди тех, кто боролся против нее, понимал ее бессмысленность и жестокость. За революционную деятельность коммунист Илья Кузнец в числе 250 русских борцов за свободу был отправлен в Россию, где в то время уже произошла Октябрьская революция. Только родная деревня И. Кузнеца Курпичи, как и вся Западная Белоруссия, еще до 1939 года находилась под властью буржуазной Польши. Прошло много лет, прежде чем и сюда пришло освобождение. Бывшего эмигранта односельчане выбрали председателем сельского комитета, земля была роздана беднякам. После Отечественной войны Илья Кузнец в своей деревне организовал колхоз, работал председателем («САНА ЛЯ ХАТЫ», 5 стр.).

В последние годы Гродненское культпросветучилище выпускает 80—90 специалистов в год, а набирает по 180 человек. Такие большие наборы диктуются требованиями

жизни. Выпускники разъезжаются по сельским клубам и домам культуры, чтобы нести в массы неповторимый свет искусства. На трех отделениях училища — драматическом, хореографическом и хоровом глубоко изучаются специальные предметы (мастерство актера, история театра, оформление спектакля, музыкальная грамота, дирижирование) и общая для всех отделений дисциплина — клубное дело. Работник сельского клуба должен уметь нарисовать афишу и оформить выставку, провести веселый колхозный праздник, владеть фото- и киноаппаратурой и т. д. Всему этому приходится учиться не только в классах, но и на практике. Шестимесячная практика перед окончанием училища — своеобразная дипломная работа выпускника. За это время он должен подготовить в сельском клубе большой концерт или спектакль. О работе Гродненского культпросветучилища рассказывает статья «СВЯТЛО МАСТАЦТВА У ВЕСКУ» (6 стр.).

ЭСТАФЕТА ДЗЯНІСА БУЛАХАВА

Дзевяць стагоддзяў пранеслася над Мінскам, але ўсё тое, што мы бачым цяпер, зроблена за апошнія дзесяцігоддзі. Стоячы на перакрыжаванні вялікіх дарог, гэты старажытны горад не раз быў арэнай крывавых сутыкненняў. І яго летапіс пачынаецца з расказу не аб росквіце, а аб першым разбурэнні: «На Нямізе галовы сцелюць снапамі... Крывёй затоплены бераг Нямігі не жатвай засеяны быў, а касцямі...» Не раз паўтараліся такія карціны. Тут сутыкаліся інтарэсы магутных князёў, тут шукалі пажывы іншаземныя драпежнікі. Кожны раз пасля нязваных гасцей заставаліся папалішчы ды руіны.

Так было і на гэты раз. Калі ў 1944 годзе савецкі салдат ачысціў Мінск ад варвараў XX стагоддзя — фашысцкіх захопнікаў, ён убачыў сцэльныя руіны і попел. З 332 прамысловых прадпрыемстваў захаваліся толькі 13. З усіх адміністрацыйна-культурных будынкаў засталіся больш ці менш цэлымі толькі два. Ні адной школы, ні аднаго інстытута, ні адной бібліятэкі. 80 працэнтаў жыллага фонду ляжала ў абломках. А перад вайной Мінск быў буйнейшым палітычным, прамысловым, навуковым і культурным цэнтрам рэспублікі. Сума страт, нанесеных захопнікамі гораду, складала 6 мільярдаў рублёў.

— Мінск сорак пятага... Я памятаю яго, добра памятаю, — успамінае пісьменнік Алесь Савіцкі. — Мы, былыя партызаны, нядаўна дэмабілізаваныя, прыехалі атрымліваць баявыя ўзнагароды. Атрымалі. І пайшлі аглядаць горад, нашу партызанскую сталіцу.

Камароўка... Пад адкрытым небам на доўгіх драўляных сталах пілі і елі, а побач пелі песні, варажылі, прадавалі, абменьвалі ўсё, пачынаючы ад дзвярных ручак, падобраных на папалішчы, да пустога салдацкага мяшка. У памяць уразаліся шэрае, імглістае неба, брудны, затануты снег, буры дым з абгаралых вадасцёкавых труб, прыстасаваных пад печы, і хрыплыя, прастуджаныя галасы: «Эй, наваліся, не скупіся! Дзве катлеты — траяк, не забудзеш ніяк!» «Буракі на пару — лішняга не здзяру!» «Каблучок прымацуем — сто гадкоў пратанцуем!»...

Пад імглістым небам прыбівалі абцасы, пілі чай і елі бульбу, і снег падаў проста ў алюмініевыя міскі, не паспяваючы растаяць на посных катлетах. Іх глыталі, не задумваючыся, якія яны на смак.

А вакол ляжаў горад, дакладней тое, што ад яго засталася: груды каменя і абпаленага шчэбеню, калючы дрот агарожы і раскіданыя доты, пустэчы.

Мала хто з мінчан цяпер памятае аб усім тым, што было не так даўно на старой Камароўцы. Цяпер гэта — далёкая гісторыя. Але яна была. Суровая. Страшная сваёй бязлітаснасцю. І забываць аб ёй нельга. Яе трэба ўспамінаць. Нават у час святаў. Успамінаць хаця б для таго, каб не здзіўляцца, чым захапляюцца ў нас замежныя госці.

Наш эпіталон падыйшоў да зусім разбуранай станцыі. Праваднік глуха аб'явіў: «Мінск». Хлопцы, мае таварышы па вайне, якія бачылі смерць і пажарышчы, маўчалі. А мне было яшчэ больш цяжка — я ж будаўнік. Я перакінуў рэчавы мяшок праз плячо і скочыў на перон, каб назаўсёды застацца ў горадзе. Потым я зразумеў, як цяжка ставіць на ногі горад, калі ад яго засталася адна назва. Будаваць яго было ўсё роўна, што працягваць баі за яго. Усё роўна, што змагацца за жыццё сябра.

Гэта словы вядомага будаўніка нашай рэспублікі Дзяніса Булахава. Ён, карэны сібрак, жыхар Омскай вобласці, стаў гордасцю беларусаў.

Першы час пасля дэмабілізацыі з задаў Савецкай Арміі Булахаў працаваў па-старому — адзін. Потым яму далі ў памочнікі адзінаццаць чалавек. Пачала складвацца брыгада. Трапілі ў яе розныя людзі — і добрыя, і дрэнныя, і проста шукальнікі доўгага рубля. Але трапілі ў моцны калектыў, да разумнага выхавання, і непрыкметна для сябе пачыналі любіць цяжкую прафесію будаўніка.

Як у гарніле абломкі жалеза перапаляюцца ў выдатную сталь, так і ў брыгадзе Булахава самыя розныя людзі ператвараліся ў адзінае цэлае — калектыў.

Успамінаю сваю першую сустрэчу з Дзянісам Рыгоравічам. Сядзелі мы тады ў ад-

ным з пакояў недабудаванага дома па вуліцы Мяснікова. Гэта быў чарговы аб'ект вядомай брыгады, чарговая ступенька яе росту.

Перад вокнамі прайшла на абед група маладых рабочых. Дзяніс Рыгоравіч усміхнуўся кожнай зморшчынкай свайго шырокага твару, з нейкай гордасцю ўказаў вачыма на прыгожых хлопцаў:

— Мае... Бач якія яны, глядзіце! Вось кроцаць два хлопцы ў ватніках, абодва Мікалаі. Прыйшлі ў брыгаду, як кажучы, зялёненькімі, цаглянага пылу і не нюхалі. А цяпер добрыя муляры, не сорамна і людзям у прыклад паставіць. Яны, можна сказаць, да самай душы маёй прыраслі, на вачы вывучыліся, сталі на ногі.

Ён нічога не сказаў аб тым, як у першыя дні па дзесяці разоў паказаў адзін і той жа прыём, як гадзінамі гутарыў аб іх будучай прафесіі, як... Зрэшты, усмае бывала. А вось ідуць гэтыя хлопцы, і за плячымі ў іх, быццам крылы, гучнае імя — булахаўцы!

Жыццё Булахава, як раскрытая кніга: перагортвай старонкі-гады і чытай цудоўнае апавяданне аб лёсе будаўніка — Героя Сацыялістычнай Працы, аб гісторыі пасляваеннага Мінска. Бо чалавек, які аддаў гораду звыш паўтара дзесятка гадоў, стаў неад'емнай яго часткай.

ГУМ, тэхнікум гандлю, кінаатэатр «Перамога», інтэрнаты, дзіцячыя сады... Цяжка пералічыць усе аб'екты, якія будаваў Дзяніс Рыгоравіч Булахаў. Бадай, у Мінску няма такога раёна, дзе б ён не пакінуў свой след. А колькі такіх слядоў пакінулі яго вучні!

Цяпер Дзяніс Рыгоравіч на пенсіі. Яго рэкорды сталі звычайнай нормай будаўнікоў. Акрамя таго, у будаўніцтва дамоў унесена многа новага. Буйныя панелі, блокі, блок-пакоі — усё гэта карэным чынам пераўтварыла тэорыю і практыку жылывага будаўніцтва, зрабіла яго індустрыяльным. Аднак дзейнасць Д. Булахава ад гэтага не стала менш значнай. Яна — яркая старонка ў гісторыі Мінска, яна — вялікі этап у гісторыі беларускіх будаўнікоў. Эстафету Дзяніса Рыгоравіча нясуць сёння дзесяткі, сотні калектываў.

М. ІВАНОВ.

У ФОТААБ'ЕКТЫВЕ КАНАДА

Першае знаёмства з канадскімі гарадамі пакідае даволі дзіўнае ўражанне: іх не ўспрымаеш як рэальнасць. Бездакорна чыстыя, акуратна прыбраныя, здаецца, яны толькі што сышлі з каляровых фатаграфій, дзе зарэтушыраваны месцы не вельмі прывабныя і, наадварот, падкрэслена тое, што можа быць адпаведна ацэнена свежым вокам. У іх усё прадумана, для ўсяго ёсць сваё месца, усюды — парадак. Гэтак перастаеш здзіўляцца, калі даведаешся, што кожны квадратны метр зямлі тут каштуе дарага. І калі хто прыдбаў сабе лапінку, выкарыстоўвае яе з максімальнай карысцю.

Удзень на вуліцах канадскіх гарадоў амаль не сустрачеш прахожага, толькі рэдкі паток машын не перастае цячы ў розных напрамках. І ўвечары, калі людзі канчаюць работу і маюць час для адпачынку, на тратуары не густа прахожых. Затое паток машын гусцей, пашыраецца і займае ўсе вуліцы і завулкі. Цячэ ён марудна, вырвацца з яго даволі цяжка і няма куды — усе спяшаюцца дадому. Машына становіцца праблемай для Канады: мала гаражоў, не хапае стаянак, нават выдатныя канадскія дарогі пачынаюць стагнаць ад перагрузак.

На першы погляд, канадскія гарады не маюць горшых і лепшых кварталаў. Гэта — для неспрактыванага вока. Сацыяльнае рассяленне адчуваецца і тут, у багатай краіне Паўночнай Амерыкі, зрэшты, як і ў

кожнай капіталістычнай дзяржаве. Ёсць раёны, дзе жывуць дзелавыя людзі. Тут — прасторна. У маляўнічых кутках стаяць раскошныя асабнякі. Вілы ў стылі віктарыянскім, катэджы ў стылі нарманскім. Тут нельга спыніць машыну, каб не парушыць атмасферу спакою. Праязджай хутчэй. Таму і машын тут амаль няма.

У другіх раёнах, дзе пераважна селіцца рабочы народ, і цяней, і больш шумна, і выгляд дамоў зусім не рэспектабельны. Нічога не зробіш — кожнаму сваё месца вызначана на гэтай зямлі.

Незабытае ўражанне робіць на падарожніка Ніягара — непаўторны шэдэўр прыроды. Убачыць славы вадаспад прыязджаюць тысячы турыстаў, асабліва наплыў іх бывае летам.

Па-свойму цікавы кожны канадскі горад, дзе нам даводзілася пабываць, — і прыгожы Манрэаль, і па-дзелавому акуратны Таронта, і ўтульны Вініпег, і прывабны Ванкувер. Горы і мора — вободзе славы тасці Вініпега. На вяршынях гор снег ляжыць круглы год. Таму нават у самую спеку можна, прыняўшы добрую дозу сонечных ваннаў і ўдасталі накупаўшыся, падняцца ў горы, стаць на лыжы і паймацца з перавала на перавал, узнімаючы за сабой снежную замець.

НА ЗДЫМКАХ: 1. Панарама Таронта. 2. Універсітэт Фрэзера ў Ванкуверы. 3. Ніягара — канадская Мека.

В. МАЦНЕВІЧ.
Фота аўтара.

ПРАЦОЎНАЯ КНІЖКА

Пісьмы з Аргенціны Кацярына Дзмітрыеўна Хвескавец атрымлівала кароткія і сумныя. Муж пісаў, што працуе многа і цяжка, але грошай сабраць на зваротны шлях так пакуль і не ўдалося. Пасля каляд Кацярына Дзмітрыеўна наведвала, што і ў іх з сынамі жыта скончылася, а бульбы засталася не больш, чым на месяц. Так і пакутавалі Хвескаўцы: муж за акіянам, дзе марыў знайсці дабрабыт, жонка ў буржуазна-памешчыцкай Польшчы.

Вясной 1937 года Кацярына Хвескавец атрымала пісьмо ад мужа і дазвол на выезд з сынамі Андрэем у Аргенціну. З першых жа дзён 13-гадовай Андрэй адчуў сябе чужым у вялікім незнаёмым горадзе Монтэвідэа. «Грынга, грынга», — дражнілі яго вечарам на вуліцы хлапчункі і паказвалі пальцамі. А днём ён працаваў на заводзе «Кармета».

Пісьмы з Аргенціны Кацярына Дзмітрыеўна Хвескавец атрымлівала кароткія і сумныя. Муж пісаў, што працуе многа і цяжка, але грошай сабраць на зваротны шлях так пакуль і не ўдалося. Пасля каляд Кацярына Дзмітрыеўна наведвала, што і ў іх з сынамі жыта скончылася, а бульбы засталася не больш, чым на месяц. Так і пакутавалі Хвескаўцы: муж за акіянам, дзе марыў знайсці дабрабыт, жонка ў буржуазна-памешчыцкай Польшчы.

Вясной 1937 года Кацярына Хвескавец атрымала пісьмо ад мужа і дазвол на выезд з сынамі Андрэем у Аргенціну. З першых жа дзён 13-гадовай Андрэй адчуў сябе чужым у вялікім незнаёмым горадзе Монтэвідэа. «Грынга, грынга», — дражнілі яго вечарам на вуліцы хлапчункі і паказвалі пальцамі. А днём ён працаваў на заводзе «Кармета».

Не любіць Андрэй Андрэевіч расказаць аб мінулым. І толькі ва ўрачыстыя дні, калі маладым рабочым выдаюць працоўныя кніжкі і залічваюць у рабочыя, ён часам расказвае аб сваёй маладосці. Калі ён прыйшоў працаваць на завод, там, за мяжой, у яго ўзялі адбіткі пальцаў і здымак іх змясцілі ў працоўнай кніжцы. Цяпер Андрэй Андрэ-

віч — газаэлектрарваршчык 5 разрады. Выдатны спецыяліст. У заводскай кнізе рацыяналізатарскіх прапаноў супраць прозвішча Хвескаўца многа запісаў. Адзін гаворыць аб тым, што ім зроблены стэнд для выпрабавання топліўных бакаў і вырабу каркасаў абліцоўкі экскаватараў. Другі сведчыць, што напраўка ўтулак, прапанаваная ім, дала вагчымасць сэканоміць вялікую колькасць лагуні і бронзы.

Сёння ў працоўнай кніжцы Андрэй Хвескаўца толькі падзяткі, а тая, з адбіткамі пальцаў, знаходзіцца ў абласным музеі. Ёсць у яго і другія дакументы. Адзін з іх — партыйны білет, другі — пасведчанне ўдарніка камуністычнай працы пад нумарам адзін. Самым першым на заводзе заслужыў гэтае ганаровае званне Андрэй Андрэевіч, а яго брыгада першай стала камуністычнай.

...Шчасце. За якім паваротам яно чакае чалавека? — Так, я лічу сябе шчаслівым, — гаворыць Андрэй Хвескавец. — У мяне цікавая работа, павага людзей. Дзеці выдатнікі ў школе. Задавалены і кватэрай, і заробатнай платай. Атрымаў ваю 140—150 рублёў у месяц. Жыццё мае цікавае і радаснае.

С. ЛІТВІНЧУК.

ЯК МЫ АДСВЯТКАВАЛІ 50-ГОДАДЗЕ БССР

Беларускае таварыства па культурных сувязях з суайчыннікамі за мяжой аказвае вялікую дапамогу ў культурна-асветнай рабоце Саюзу савецкіх грамадзян у Бельгіі. Высылаюцца газеты, кнігі, ноты, матэрыялы для фотавыставак і г. д. Дзеці нашых суайчыннікаў адпачываюць летам у Беларусі ў піянерскім лагеры. Таму з вялікім пачуццём удзячнасці і любові да беларускага народа мы адзначылі ў сябе ў адзеле ССГ г. Шарлеруа залаты юбілей БССР.

Да гэтага ўрачыстага свята актывісты аддзела аформілі фотавыстаўку, якая расказвае аб індустрыі, будаўніцтве, мастацтве Беларусі. Клуб быў упрыгожаны лозунгамі, рэпрадукцыямі з карцін мастака В. Цвірко, беларускім гербам і флагам.

На ўрачыстым вечары прысутнічалі віцэ-консул савецкага пасольства ў Бельгіі А. Уласаў, талоўны рэдактар часопіса «Советский патриот» М. Пандопула, старшыня Цэнтральнага праўлення ССГ К. Бязродная, сакратар праў-

лення Е. Чанцова, старшыня Таварыства бельгійска-савецкай дружбы г. Шарлеруа мадам Тусэн, сакратар таварыства Люсьен Гонья, заснавальніца БСД г. Шарлеруа мадам Дэселіей, а таксама член БСД Жан Вільмот, які змагаўся разам з беларускімі партызанамі ў лясах Мінскай вобласці ў гады Вялікай Айчыннай вайны і быў двойчы ўзнагароджан Савецкім урадам.

Урачысты вечар адкрыла на рускай і французскай мовах старшыня аддзела ССГ у Шарлеруа В. Фесенка. Калі ў зале загучаў Дзяржаўны гімн БССР, усе прысутныя ўсталі. Затым быў выкананы гімн Бельгіі.

Даклад аб 50-годдзі БССР

зрабіў М. Пандопула. Ён расказаў, як жабрацкая і адсталая Беларусь з краіны голаду і цемры ператварылася ў перадавую індустрыяльную рэспубліку з высокім узроўнем усенароднай культуры. Дакладчык адзначыў мужнасць і гераізм беларускага народа ў гады Айчыннай вайны, нагадаў, якіх ахвяр каштавала яму вайна. Зараз Савецкая Беларусь залячыла раны вайны і з гордцю глядзіць ў будучыню. Свой зместоўны даклад Мікалай Міхайлавіч закончыў словамі: «Няхай мір і дружба пануюць ва ўсім свеце!» Публіка ўзнагародзіла дакладчыка бурнымі апладысмантамі.

Затым выступіў віцэ-консул А. Уласаў. Ён павіншаваў прысутных са святам, пажадаў далейшых поспехаў у рабоце нашаму аддзелу і абвясціў тост за Савецкую Беларусь.

Люсьен Гонья расказаў аб сваёй паездцы ў складзе дэлегацыі БСД у Маскву на святкаванні 51-й гадавіны Кастрычніка, аб сваіх уражаннях аб Савецкай Беларусі, якую ён наведваў ужо ў чацвёрты раз. «Я, — сказаў Л. Гонья, — зачараваны велічавасцю, гасціннасцю, жыццярэчаснасцю беларускага народа. Мне захапляе вялікае будаўніцтва гарадоў і вёсак і тая змена, што адбываецца ў БССР. Там, дзе год назад былі пусты, выраслі новыя мікрараёны, фабрыкі і заводы. Я кожны раз люблюся прыгажосцю беларускіх пейзажаў — вялікімі лясамі і неабсяжымі налямі». У заключэнне Л. Гонья параіў прысутным зрабіць турыстычную паездку ў Савецкую Беларусь, на яго думку, краіну казачна прыгожую і непаўторную.

Пасля ўрачыстай часткі вы-

ступіла група мастацкай самадзейнасці пад кіраўніцтвам Карнільвай. Беларусамі нашага аддзела была падрыхтавана праграма на беларускай мове. Вялікім поспехам карысталіся беларускія народныя песні «Мой край», «Ручнікі», «А ў месяцы верасні» і інш. Затым хор выканаў рад савецкіх песень, спецыяльна падрыхтаваных да свята. Вечар закончыўся банкетам.

На гэтым вечары нашы суайчыннікі і бельгійскія сябры атрымалі дастаткова поўнае ўяўленне аб Савецкай Беларусі, шляху, які прайшла яна адлучны да атаманнага рэактара.

У адзеле таксама адбыўся кінасеанс, прысвечаны Савецкай Беларусі. Былі паказаны кінафільмы: «Беларуская сюіта», «Дарогі, якія мы выбіраем» і «Канстанцін Заслонаў».

Бельгія. М. ГАРОХ.

ПАРАЎНАННІ

Дарагія сёстры і браты з Беларусі!

Разам з вамі радуся вялікім здзяйсненнем, што адбыліся на малай майму сэрцу Вацькаўшчыне за 50 гадоў. Лютыя ворагі жадалі сцерці з твару зямлі шматпакутны беларускі народ, вынішчыць адно пакаленне за другім. Аднак беларускія партызаны, беларускі народ у супрацоўніцтве з іншымі народамі Савецкага Саюза выкінулі са сваёй зямлі Гітлера і яго сатанінскую зграю.

За час майго знаходжання на роднай старонцы я зорка сачыў за ходам жыцця ў краіне і параўноўваў яго з даўнейшым. І дзеля пераканання самога сябе пытаўся то ў аднаго, то ў другога: «Як жывецца вам? Ці хацелі б вы вярнуцца пад даўнейшы рэжым?»

«Не ўспамінай, даражэнькі, — адказвалі мне, — тых акаваных часоў, калі мы знясіліваліся ў полі, на лузе, у хаце (асабліва жанчыны пры лёне), скарынкі хлеба сабе шкадавалі, каб ашчадзіць зерне, прадаць яго, прыдобаць нейкі грош ды прыкупіць маленькі кавалачак зямлі, каб прыйшлося хоць на загончыку на падростаючых сыноў. А трэба было яшчэ куфар палатном набіць на пасаг для ад-

ной ды другой дачкі, а то і для трэцяй, чацвёртай... Інакш застануцца яны старымі дзеўкамі на векі вечныя. Вось якое жыццё было. А вы, даражэнькі, яшчэ пытаецеся, ці хацелі б мы зноў такой пакуты. Ніколі! Не трэба нам цяпер загончыкаў для сыноў і пасагу для дачок.

Дайце, калі чалавек захварэе, сам сябе лячыць зеллем якім-небудзь або ішоў да шпатуна ці шпатухі. Урач і бальніца былі не для простага люду. Цяпер смела ідзі да доктара. Ён з цябе нічога не возьме ды яшчэ лякарства дасць. Хто ж цяпер згодзіцца гараваць без урачоў, бальніц і лякарстваў?»

А ўзяць школу. Мы яшчэ памятаем, як прывозілі з Астрына ці з другога мястэчка «дарэктара», які на хатах з горама папалям вучыў сялянскіх сыноў чытаць, пісаць і лічыць. Якая гэта была вучоба, ды яшчэ часамі ў курнай хаце, дзе «дарэктару» і ягоным «студэнтам» дым вочы выядаў. А цяпер у канцы нашай вёскі стаіць гмах дзесьцігодкі, дзе навучаюцца дзеткі на роднай мове па ўсіх правілах педагогікі. Каб вы, — гаварылі мне аднавяскоўцы, — маглі тут вучыцца, не паехалі б аж у Амерыку шукаць навукі». І. ТАРАСЕВІЧ, ЗША. Свяшчэннік.

НА ЗДЫМКАХ:

Жак Вільмот, былы беларускі партызан.

Група ўдзельнікаў урачыстага вечара, прысвечанага 50-годдзю БССР.

Да свята юбілею рэспублікі актывісты аддзела аформілі выстаўку, якая расказвае аб дасягненнях Беларусі.

ПШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ

Высокая, з шырокай купчастай кронай сасна, аблітая чырванню заходзячага сонца, нібы высечана з сцэльнага агромністага кавалка граніту. Ніхто не ведае, колькі ёй год. Нават стары Ілья Кузнец, ля хаты якога раскінула голле прыгожае дрэва, памятае сасну дарослай.

Вечарамі, калі лёгкі вецер пасвітвае ў колкіх ігліцах, любіць пасядзець стары на прызбе. Задумаецца, гледзячы, як над вершалінай павольна пльывуць аблони. І здаецца яму, што гэта не аблони, а гады праплываюць перад вачыма. І тады зноў — у каторы раз — успамінаецца пражытае...

Параход «Бірма» даў развіталы гудок і, разразаючы кілем свінцовыя хвалі, выйшаў у адкрытае мора. З прычалу замахаў рукамі. Побач з Ільёй высокі чарнявы хлапец, склаўшы рупарам далоні, крычаў дзяўчыне ў белай сукенцы, якая так часта махала хусцінкай, быццам хацела ўзляцець.

— Чакай мяне! Я вярнуся з прашыма!..

Амерыка сустрэла паснацадзігадовага беларускага хлопца няветла. У Кісагардзе, куды зайшоў параход, Іх доўга не выпужалі. Кожнаму, хто сыходзіў на бераг, рабілі адмеціны крэйдай на рукаве, давалі нумар. Крыўдна і сорамна — яны былі тут проста рабочай сілай.

За сем гадоў, пражытых на чужыне, юнак працаваў у розных месцах, але радасці бачыў мала. Нясцерпна

хацелася на Радзіму — у родную Беларусь. З хваляваннем сачыў за падзеямі ў Расіі, радаваўся кожнай вестцы, што даятала сюды, за акіяны.

Пачалася першая сусветная вайна. Ілья жыў тады ў прыгарадзе Нью-Йорка. Неяк, вяртаючыся з работы, убачыў аб'яву, дзе гаварылася, што сёння адбудзецца лекцыя «Якую «карысць» прынясе вайна рабочаму класу». Лектар, немалады, жва-

250 рускіх закулі і прывезлі ў Кісагард. А праз месяц адправілі ў Расію.

У Смольны інстытут у Петраградзе, дзе размясцілі прыбыўшых палітэмігрантаў, прыйшоў таварыш, які сустракаў Іх, і запрасіў на III Усерасійскі з'езд Саветаў. Там Ілья ўпершыню ўбачыў і пачуў Леніна.

Вясной 1920 года Кузнец накіраваў у Кіеў на курсы чырвоных інструктараў. Але правучыўся ён там

САСНА ЛЯ ХАТЫ

вы чалавек з рэзкімі рухамі, горача даказаў слухачам, што, акрамя няшчасця і голаду, вайна нічога не прынясе рабочым. Заклікаў змагацца супраць яе. Пачутае было не новым для вясковага хлопца. Сёе-тое ён чытаў, яшчэ калі жыў у вёсцы.

Юнак стаў амаль штовечар прыходзіць у рабочы клуб. А неўзабаве ўступіў у саюз рускіх рабочых, пазней быў выбраны яго федэральным сакратаром. Тады ж стаў камуністам.

Рэвалюцыя ў Расіі ўскалыхнула рабочых Злучаных Штатаў. На сходах, маніфестацыях яны патрабавалі: «Рукі прэч ад маладой Савецкай Расіі!»

Аднойчы вечарам Ілья прыйшоў пасля работы ў клуб, але наляцела паліцыя. Ілья Кузнец разам з сябрам трапіў у турму. Яго ў ліку

толькі тры тыдні. На вяртанні праверцы было аб'яўлена, што наступаюць белапаліякі. Пасля цяжкіх баёў Кіеў здаў. 58-я стралковая дывізія, дзе служыў Ілья Кузнец, пад Белай Царквою трапіла ў акружэнне. Палонных прыгналі ў Ковель.

Да лагера прыйшлі вечарам кыхары навакольных вёсак з надзеяй сустрэць блізкіх. Выбраўшы зручны момант, Ілья з ротным камандзірам Панфілавым пралезлі за калючы дрот і змяшаліся з натоўпам.

За горадам набрылі на агенчык. Ля яго сядзелі дзядзькі, якія прыгналі ў начное коней.

— Як дабрацца да Жабінкі?

— Ідзіце на Ратна і Кобрын.

У Дзвіне зайшлі падсілкавацца ў адну з хат. На вулі-

цы заўважылі, што за імі сочыць нейкі чалавек. Хавацца не было куды.

— Адкуль, панове?

— Мы ў абозе былі...

— Брешце!

На гэты раз Кузнец пасадзілі ў кобрынскую турму. Па дарозе, калі везлі на зборны пункт у Польшчу, ён захварэў тыфам і трапіў у пінскі шпіталь.

Толькі праз некалькі месяцаў вярнуўся Ілья Кузнец дамоў у Курпічы. Горкі гэта быў зварот на Радзіму. На яго бацькаўшчыне гаспадарылі польскія магнаты. Варацьба працягвалася.

Вызваленне прыйшло ў 1939 годзе. Горача гаварылі людзі аб зямлі і волі. Кузнец выбраў старшынёй сельскага камітэта. Разам з камітэткамі дзяліў маёнтак пана Касцюшкі, раздаваў зямлю беднякам. Потым узначаліў у Жабінцы нархтоўчую кантору.

Пасля вайны Ілья Кузнец быў накіраваны ў сваю вёску арганізоўваць калгас «1 Мая». Працаваў доўгі час старшынёй.

Цятэр Ілья Міхайлавіч Кузнец — персанальны пенсіянер. Яму ўжо за 70.

...Ціха гамоніць сасна. Задумліва гойдае цёмна-зялёным голлем. Выходзіць Ілья Міхайлавіч паслухаць яе гамонку. Высокі, загарэлы, з густой сівавой, ён і сам нагадвае гэтае магутнае дрэва. Многа віхур прашумела над ім. Але чалавек выстаў, прайшоў праз жыццё шырокай дарогай праўды і барацьбы. М. ГОРБА.

СЫНУ НАРОДА

Васіль Іванавіч Казлоў не толькі наш земляк, гэта наш выдатны сучаснік. Ён прайшоў слаўны шлях ад нізавога савецкага работніка да кіраўніка Беларускай Савецкай дзяржавы. Многа заслуг мае перад народам гэты чалавек. Асабліва мужнасцю і храбрасцю вылучаўся ён у гады Вялікай Айчыннай вайны. Васіль Іванавіч Казлоў быў палітрук партыі і тысячавы ворага, і тут разгарнуўся бліскучы арганізатарскі талент гэтага партыйнага і партызанскага ваяводы. На заклік партыі тысячы працоўных Мінскай вобласці згуртаваліся ў баявыя партызанскія атрады.

Аб партызанскай барацьбе патрыётаў В. Казлоў напісаў кнігу, якая стала вельмі папулярнай.

Цяжкая знясілавочная хвароба вырвала гэтага мужнага чалавека з нашых радаў. Цяпер у Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны створана і ў бліжэйшы час адкрыецца мемарыяльная зала, прысвечаная Герою Савецкага Саюза В. Казлову. Тут сабраны дакументы, фатаграфіі, партреты і многія іншыя экспанаты, якія наглядна раскрываюць жыццёвы шлях, працоўную, рэвалюцыйную, баявую і дзяржаўную дзейнасць вернага сына беларускага народа.

Мемарыяльная зала ў гонар В. Казлова будзе папаўняцца новымі матэрыяламі. Іх яшчэ, бяспрэчна, паступіць сюды нямала.

С. ЯФІМАУ.

СВЯТЛО КУЛЬ- ТУРЫ Ў ВЁСКУ

Песня... З матчынай «Калыханкай» уваходзіць яна ў святло сцэны чалавека і спада-рожнічае яму на працягу ўсяго жыцця. Нават той, пра каго гавораць, што яму мядзведзь на вуша наступіў, не можа ўстрымацца і ўплятае свой голас у няхітры бяседны хор.

З папулярнасцю песні можа паспрачацца хіба толькі танец, якому ў жыцці чалавека таксама адведзена пачаснае месца. Песня і танец — душа народа, яго радасць і смутак, гнеў і любоў, роздум і назіранне.

Тое, што сёння мы называем мастацкай самадзейнасцю, бярэ свой пачатак з незапамятных часоў. Адна вёска славилася музыкамі, якіх запрашалі на вяселлі з усяго наваколля, другая — галасістымі дзяўчатамі, трэцяя — заўзятымі танцорамі.

І зараз не збыднела беларуская зямля на таленты. Ім адкрыты шырокі шлях у вялікае мастацтва. І гэты шлях на прафесійнальную сцэну часта праходзіць праз гурткі рабочых і сельскіх клубаў. Вялікае мноства разнастайных гурткоў і калектываў мастацкай самадзейнасці працуе ў нашай рэспубліцы. Толькі на Гродзеншчыне іх каля трох тысяч. Многімі з іх кіруюць выпускнікі Гродзенскага культурна-асветнага вучылішча, якое ў лістападзе мінулага года адзначыла сваё дваццацігоддзе.

— Батман жэ тэ, пятая пазіцыя!

Восем дзяўчынак і пяць хлопчыкаў старанна выконваюць класічны па. Ідзе ўрок у 24 групе танцавальнага аддзялення вучылішча. Выкладчык Збігнеў Даўгяла ўважліва сочыць за тым, каб усе элементы класічнага трэнажу выконваліся дакладна і лёгка.

Вядома, да бездакорнасці яшчэ далёка. Гэта ж першакурснікі, якія толькі паўгода асваіваюць складанае і цяжкае майстэрства танца. Наперадзе яшчэ два з паловай гады вучобы і вялікая сур'ёзная праграма — класічны танец, танцы народаў свету і СССР, у якіх беларускім адведзена асобае месца, бальныя танцы.

Закончана класічная частка ўрока, наступная гадзіна — заняткі па кампазіцыі. Збігнеў Юзефавіч чытае апісан-

не танца. Першыя акорды — і гучыць вясёлая «Лявоніха». Фігура за фігурай, проста з ліста развучаецца танец. Нясмелыя рухі робяцца больш упэўненымі і вось шэсць пар без адзінай памылкі ад пачатку да канца выконваюць імкліваю «Лявоніху». Асабліва ўразіла адна дзяўчынка. Класічныя па неяк не дапасаваліся да яе ладнай, але моцнай постаці, а тут дзяўчынку нібы падмянілі: яна танцавала на дзіва лёгка, зграбна, прыгожа.

На танцавальнае аддзяленне вучылішча прымаюцца хлопчыкі і дзяўчыны пасля васьмігодкі. На ўступных экзаменах уважліва правяраюцца здольнасці будучых харэографіў. 15 год не малы ўзрост для тых, хто пачынае займацца балетам. Да таго спецыяльная падрыхтоўка, як правіла, абмяжоўваецца ўдзелам у танцавальным гуртку школы ці сельскага клуба. Аднак сярод выпускнікоў Гродзенскага вучылішча няма арыстатаў вядомых у рэспубліцы танцавальных калектываў. Напрыклад, Тамара Сімановіч — салістка славуэтага ансамбля «Неман».

— Часам бывае, — расказвае Збігнеў Даўгяла, што на працягу вучобы хлопцы або дзяўчыны не працягваюць асаблівых здольнасцей да харэаграфіі. Але погым, у сельскім ці пасялковым клубе, яны становяцца выдатнымі арганізатарамі танцавальных калектываў. Выпускніца мінулага года Марыя Гіновіч стварыла за кароткі тэрмін добры калектыв мастацкай самадзейнасці ў Астраўцы.

Праца на ніве народнага мастацтва — гэта галоўнае, для чаго рыхтуе сваіх выхаванцаў Гродзенскае культурна-асветнае вучылішча. Акрамя агульнаадукацыйных прадметаў, якіх у тых, хто прыйшоў сюды з 8-гадовай адукацыяй, значна больш, чым у выпускнікоў сярэдніх школ, ёсць дысцыпліны, абавязковыя на ўсіх трох аддзяленнях — харэаграфічным, драматычным і харавым.

Гэта, па-першае, клубная справа. Клубны работнік на вёсцы, як кажучы, і шавец, і жнец, і на дудзе іграец. Ён павінен умець намалюваць прывабную афішу і аформіць выстаўку, наладзіць масавыя гульні і правесці вясёлае калгаснае свята, карыстацца кі-

наапаратурай, зрабіць запіс на магнітафоне, ведаць фотасправу і г. д.

Усяму гэтаму даводзіцца вучыцца не толькі ў класе, але і на практыцы. Яе праходзяць навучэнцы двойчы: першы раз яна складае 6 тыдняў, другі — 6 месяцаў. Апошняя — своеасаблівае дыпломная работа выпускніка. За паўгода ён павінен у сельскім ці пасялковым клубе падрыхтаваць вялікую канцэртную праграму або спектакль. А для гэтага патрэбна не толькі стварыць гурток па свайму профілю, але і часам наладзіць работу ў клубе, якая па той ці іншай прычыне прыйшла ў заняпад. Дзяржаўная камісія, што прыязджае, каб прыняць дыпломную праграму, бярэ пад увагу ўсё: і афармленне фая, і дэкарацыі, і касцюмы выканаўцаў, і нават колькасць глядачоў у зале.

Акрамя клубнай справы, на ўсіх аддзяленнях абавязкова вывучаецца баян, а на харавым яшчэ і фартэпіяна.

Глыбока і ўсебакова вывучаюцца спецыяльныя дысцыпліны. На драматычным аддзяленні — гэта майстэрства актёра, рэжысура, сцэнічная мова, гісторыя выяўленчага мастацтва, гісторыя тэатра, грым, сцэнічны рух, тэхніка сцэны, афармленне спектакля, на харавым — музыкальная грамата, сальфеджыю, пастаноўка голасу, харавая літаратура, гармонія, дырыжыраванне, чытанне харавых партытур і г. д.

Вядома, засвоіць такую разнастайную праграму за параўнаўча невялікі тэрмін — задача складаная. Але метады навучання, які пануюць у Гродзенскім культурна-асветным, намнога аблягчае справу. Галоўная стаўка тут робіцца на індывідуальную работу выкладчыка з вучнем. У вучылішчы, якое налічвае 420 чалавек на стацыянары і 300 завочнікаў, працуе 110 выкладчыкаў. І гэтую лічбу трэба памножыць на энтузіязм тых, хто працуе ў сціплым будынку на вуліцы Дзяржынскага.

У апошні час вучылішча выпускае па 80—90 спецыялістаў у год, а прымае 180 чалавек. Такія вялікія наборы дыктуюцца патрэбамі жыцця. І цеснымі ўжо сталі старыя класы, а невялікая клубная сцэна не адпавядае

сур'ёзным драматычным і харэаграфічным работам навучэнцаў. І таму ў бліжэйшы час у Гродна на вуліцы Горкага вырасце чатырохпавярховы будынак з канцэртнай залай на 600 месца, які гасцінна адчыніць свае дзверы перад сельскімі юнакамі і дзяўчатамі, што прыдуць сюды, каб пазнаць таямніцы мастацтва.

Так, менавіта вясковая моладзь складае асноўны контынгент навучэнцаў. Вось некалькі асобных спраў, якія наўздагад прапанаваў мне загадчык навучальнай часткі Марк Коп. Марыя Кулеш — дачка лесніка з вёскі Тумчава Навагрудскага раёна. Яна і Васіль Хамянок, ураджэнец вёскі Крупейкі, што на Гомельшчыне, займаюцца на тэатральным аддзяленні.

Адной з лепшых лічбыца на харэаграфічным аддзяленні Тамара Майстравіч з вёскі Браціслаў Жыткавіцкага раёна. Па шляху бацькі, што загадвае клубам у Некрашэвічах Карэліцкага раёна, пайшла Валя Башко, яна таксама з харэаграфічнага.

Восем братаў і сяждэр у Тамары Лебедзь з вёскі Ляхавічы Навагрудскага раёна. Але ў нашы дні вялікая сям'я не перашкаджае бацькам вучыць сваіх дзяцей. У яе, як і ва Уладзіміра Шаляговіча з вёскі Агдзмер Драгічынскага раёна, добрыя вакальныя даныя.

Найбольш здольныя працягваюць вучобу ў Ленінградскім інстытуце культуры, у тэатральных вун, кансерваторыях. Але большасць выпускнікоў накіроўваюць у сельскія клубы, раённыя дамы культуры, туды, дзе так патрэбны іх веды і малады запал. І ўсе, ці набылі яны рэспубліканскую вядомасць, як Лілія Давідовіч, заслужаная артыстка БССР, і Станіслаў Федаровіч, кіраўнік танцавальнай групы ансамбля імя Агінскага на Сморгоншчыне, або вядомы толькі ў сваім раёне, як Валянціна Рэмша, што стварыла выдатны драматычны калектыв у вёсцы Індуры каля Гродна, нясуць людзям непаўторнае святло мастацтва, яго прыгажосць і неўміручасць.

Т. РЭУТОВІЧ.

НА ЗДЫМКУ: сцэна са спектакля «Мараль пані Дульскай» у выкананні навучэнцаў Гродзенскага культурна-асветнага вучылішча.

Магіляўчане любяць канцэрты самадзейных артыстаў дома культуры швейнай фабрыкі імя Валадарскага, асабліва карагоды і харэаграфічныя сцэнікі ў выкананні ансамбля танца. НА ЗДЫМКУ: дзяўчаты з ансамбля танцуюць «Вішаньку».

Фота М. ЖАЛУДОВІЧА.

ШЧЫРАЯ СПОВЕДЗЬ СУЧАСНІКА

Аднойчы я выступаў з Хведарам Жычкам у Пухавічах. Да гэтага я знаў яго як добрага паэта, помніліся ягоныя вершы пра камандзіра, пра станцыю Палеск у Калінінградскай вобласці, дзе паэт купіў кветкі ў жанчыны, падобнай на яго маці. Але вось, слухаючы са сцэны яго апошнія творы, я быў зачараваны новай якасцю паэта — якімсьці непаўторным характаром, што нябачнымі плянямі праходзіла па зале і выклікала шчырыя апладысменты ў слухачоў.

Вось аб гэтай якасці твораў Хв. Жычкі мне і хочацца зараз расказаць на прыкладзе ягонай новай кнігі «Настой», што выйшла ў выдавецтве «Беларусь» у канцы 1968 года.

Пачыну з таго, што мяне больш за ўсё ўразіла, — з вялікага санетаў пад агульнай назвай «Абеліск». Увесь вянок зачароўвае шчырасцю і непасрэднасцю пачуццяў, хваляванне паэта перадаецца ў тваю душу так, як электрычны ток перадаецца па правадах, каб успыхнуць мноствам агнёў, разгнаць цемру. Санеты гэтыя — пра гераізм нашых продкаў, нашых сучаснікаў, нашых нашчадкаў. Санеты Хв. Жычкі — гэта сапраўдны гімн чалавечай мужнасці, славе, акрыленасці.

Возьмем хоць канцоўку першага санета:

Расою плачуць травы, нібы ўдовы,
Ды з мудрасцю дзядоў сіваловых
Сядзяць каля абочын валуны.
Шляхі чужынцам не былі адкрыты,
Аб гэтым моўчкі сведчаць курганы,
Што славай і жалабою спавіты.

Колькі на такую тэму ўжо напісана! Але, калі паэт пісаў ад сэрца, у яго знайшліся свае словы.

Працягваюць гаворку аб наступных вершах Хв. Жычкі мне хочацца з успаміну. Неяк перад вайной я пайшоў на базар купляць арэхі. Пытаюся ў дзядзькі, ці добрыя. Ён у адказ: «Паспытай сам, хлопца, пазнаеш». І даў мне жменю арэхаў. Я трушчыў адзін за адным, і ўсе былі поўныя.

Вось так і вершы Хв. Жычкі. Хочацца зацывтаваць іх, каб чытач гэтай рэцэнзіі сам пераканаўся ў іх спеласці і важкасці. Прывядзем хоць некаторыя, невялікія па аб'ёму:

Ніхто не нарадзіўся ўмелым,
Ніхто не нарадзіўся мудрым,
Ніхто не нарадзіўся смелым,
Ніхто не нарадзіўся мужным —

Усё прыходзіла з гадамі,
Набыта цяжкаю цаной:
Ад неўсвядомленага «ма-ма»

Да бессмяротнага «за мной!»

Свайму жаніху гаварыла паморка,
Калі выпраўляла яго на вайну:
— Загінеш у моры — памру я ад гора,
Пакінеш сяброў там — навек праклянута!

Хоць ты плячом варочаў горы,
Умеў пад хмарамі лятаць —
Не гавары, кім быў учора,
Скажы, кім заўтра хочаш стаць.

Кожны верш паэта напісаны проста і шчыра, прасякнуты непакіснай верай у дабрату, у светлае заўтра, у чалавека.

Вершы бываюць розныя: выдатныя і пасрэдныя, складаныя і прымітыўныя. Чуў і такія, ад якіх «лопаюцца перапонкі». Вершы Хв. Жычкі будуць гучаць сціпла і хораша, як шчырая споведзь сучасніка.

А. СТАВЕР.

ИЗ ВСТРЕЧ С ВЛАДИМИРОМ ИЛЬИЧОМ В ЭМИГРАЦИИ

А. ЛУНАЧАРСКИЙ

Едва после ссылки, в конце 1904 года, приехал в Киев, как получил от Бюро комитетов большинства предписание немедленно выехать за границу и вступить в редакцию Центрального Органа партии. Я выехал за границу.

Несколько месяцев я прожил в Париже, отчасти потому, что хотел ближе разобраться в разногласиях. Однако в Париже я все-таки стал немедленно во главе тамошней очень небольшой большевистской группы и стал уже воевать с меньшевиками.

Ленин писал мне два раза короткие письма, в которых звал торопиться в Женеву. Наконец он приехал сам.

Приезд его для меня был несколько неожидан. Ничего определенного Владимир Ильич не говорил, только настаивал на немедленном отъезде в Женеву.

На отъезд я согласился. В то же время Ленин решил прочесть большой реферат в Париже на тему о судьбах русской революции и русского крестьянства.

На этом реферате я в первый раз услышал его как оратора. Здесь Ленин преобразился. Огромное впечатление на меня произвела та сосредоточенная энергия, с которой он говорил, эти вперенные в толпу слушателей глаза, это монотонное, но полное силы движение оратора, то вперед, то назад, эта плавно текущая и вся насквозь заряженная волей речь.

Я понял, что этот человек должен производить, как трибун, сильное и неизгладимое впечатление. А я уже знал, насколько силен Ленин как публицист своим необыкновенно ясным стилем, своим умением представлять всякую мысль, даже сложную, поразительно просто и варьировать ее так, чтобы она отчеканилась, наконец, даже в самом сыром и мало привыкшем к политическому мышлению уме.

Уже и тогда для меня было ясно, что доминирующей чертой его характера, тем, что составляло половину его облика, была воля, крайне определенная, крайне напряженная воля, умевшая сосредоточиться на ближайшей задаче, начертанной сильным умом, воля, которая всякую частную задачу устанавливала как звено в одной огромной цепи, ведущей к мировой политической цели.

Кажется, на другой день после реферата мы не помню по какому случаю, попали к скульптору Аронсону, с которым я был в то время в довольно хороших отношениях. Аронсон, увидев голову Ленина, пришел в восхищение и стал просить у Ленина позволения вылепить, по крайней мере, хотя медаль с него.

Он указал мне на замечательное сходство Ленина с Сократом. Надо сказать, впрочем, что еще больше, чем на Сократа, похож Ленин на Верлена. В то время карьеровский портрет Верлена в гравюре вышел только что, и тогда же был выставлен известный бюст Верлена, купленный потом в Женевский музей.

Впрочем, было отмечено, что и Верлен был необыкновенно похож на Сократа. Главное сходство заключалось в великопной форме головы.

Строение черепа Владимира Ильича действительно восхитительно. Нужно несколько присмотреться к нему, чтобы оценить эту физическую мощь, контур колоссального купола лба и заметить, я бы сказал, какое-то физическое излучение света от его поверхности.

Скульптор, конечно, отметил это сразу.

Рядом с этим, более сближающие с Верленом, чем с Сократом, глубоко впавшие, небольшие и страшно внимательные глаза. Но у великого поэта глаза эти мрачные, какие-то потухшие (судя по портрету Карьера)—у Ленина они насмешливые, полные иронии, блестящие умом и каким-то задорным весельем. У Ленина глаза так выразительны, так одухотворены, что я потом часто любовался их непреднамеренной игрой.

У Сократа, судя по бюстам, глаза были скорей выпуклые.

В нижней части лица опять значительное сходство, особенно, когда Ленин носит более или менее большую бороду. У Сократа, Верлена и Ленина борода росла одинаково, несколько запущенно и беспорядочно.

Когда я ближе узнал Ленина, я оценил еще одну сторону его, которая сразу не бросается в глаза: это поразительную силу жизни в нем. Она в нем кипит и играет. В тот день, когда я пишу эти строки, Ленину должно быть уже 50 лет, но он и сейчас еще совсем молодой человек, совсем юноша по своему жизненному тону. Как он развительно, как мило, как по-детски хохочет и как легко рассмешить его, какая наклонность к смеху — этому выражению победы человека над трудностями! В самые страшные минуты, которые нам приходилось переживать, Ленин был неизменно ровен и так же склонен к веселому смеху.

Его гнев также необыкновенно мил. Он всегда господствует над своим негодованием, и оно имеет почти шутовскую форму. Этот гром, «как бы ревящая и играя, грохочет в небе голубом». Я много раз отмечал это внешнее бурление, эти сердитые слова, эти стрелы ядовитой иронии, и рядом был тот же смешок в глазах и способность в одну минуту покончить всю эту сцену гнева, которая как будто сама разыгрывается Лениным, потому что так нужно. Внутри же он остается не только спокойным, но и веселым.

В частной жизни Ленин тоже больше всего любит именно такое непритязательное, непосредственное, простое, кипением сил определяющееся веселье. Его любимцы — дети и котята. С ними он может подчас играть целыми часами.

В свою работу Ленин вносит то же благотворное обаяние жизни. Пишет он страшно быстро, крупным, размашистым почерком, без единой помарки набрасывает он свои статьи, которые не стоят ему никакого усилия. Сделать это он может в любой момент, обыкновенно утром, но и поздно вечером, вернувшись после утомительного дня, и когда угодно...

Трудоспособен Ленин в огромной степени. Я близок к тому, чтобы признать его прямо неутомимым; если я не могу этого сказать, то потому, что знаю, что в последнее время нечеловеческие усилия, которые приходится ему делать, все-таки к концу каждой недели несколько надламывают его силы и заставляют его отдыхать. (Пересмотрев эти строки в марте 1923 года, во время тяжелой болезни Ленина, я склонен был признать, что ни он себя, ни мы его не берегли достаточно. Тем не менее я был убежден, что богатырская природа Владимира Ильича пересилит его болезнь и что недалеко то время, когда он вновь вернется к руководству РКП и Россией. Увы, не только в марте, но еще за какую-нибудь неделю до смерти Владимира Ильича мы все надеялись на это. Решительно все врачи, которые его лечили, заверяли его семью и ближайших его друзей, что де-

ло идет быстро на поправку. В этом смысле в марте мы относились к делу несколько оптимистичнее, чем скажем, в декабре 1923 года. Между тем неизлечимый недуг продолжал свое дело. Врачи ошибались, и в заблуждение их вводило то, что великий мозг Владимира Ильича, несмотря на ужасные изъятия, нанесенные ему болезнью, так энергично боролся с ее симптомами, что приводил иногда к обнадеживающим улучшениям. А. Л.)

Но ведь зато Ленин умеет отдыхать. Поэтому из самого короткого отдыха Ленин выходит освеженным и готовым к новой борьбе.

Этот ключ сверкающей жизненности составляется рядом с прочной шириной ума и напряженной волей, о которой я говорил выше, очарование Ленина. Очарование это на людей, попадающих близко в его орбиту, колоссально. Это относится к людям самых разных калибров и духовных настроений — от такого тонко вибрирующего огромного таланта, как Горький, до какого-нибудь колсапого мужика, явившегося из глубины Пензенской губернии, от первоклассных политических умов до какого-нибудь солдата и матроса, вчера еще бывших черносотенцами, — готовых во всякое время сложить свои буйные головы за «вождя мировой революции — Ильича».

Это фамильярное название «Ильич» привилось так широко, что его повторяют и люди, никогда не видевшие Ленина.

Вернусь к линии моих воспоминаний о Ленине до великой революции.

В Женеве мы работали вместе с Лениным в редакции газеты «Вперед», потом «Пролетарий». Ленин был очень хорошим товарищем по редакции. Писал он много и легко, как я уже говорил, и относился очень добросовестно к работам своих коллег: часто поправлял их, давал указания и очень радовался всякой талантливой и убедительной статье.

В первой части нашей жизни в Женеве, до января 1905 года, мы отдавались главным образом внутренней партийной борьбе. Здесь меня поразило в Ленине глубокое равнодушие ко всем полемическим стычкам; он не придавал большого значения борьбе за заграничную аудиторию, которая в большинстве своем была на стороне меньшевиков. На разные торжественные дискуссии он не являлся и мне не особенно это советовал. Предпочитал, чтобы я выступал с большими цельными рефератами.

В отношении его к противникам не чувствовалось никакого озлобления, но тем не менее он был жестоким политическим противником, пользовался каждым их промахом, ловил всякие намеки на оппортунизм, в чем был, впрочем, совершенно прав, потому что позднее меньшевики и сами раздули все тогдашние свои искры в достаточное оппортунистическое пламя. Отношения наши с меньшевиками были довольно-таки испорчены, и мало кому из политических противников удавалось в то же время сохранить сколько-нибудь человеческие личные отношения. Большевики обратились для нас во врагов. Особенно отравил отношения меньшевиков к нам Дан. Дан Ленин всегда очень не любил, Мартова же любил, но считал его политически безвольным.

Ленин в то время был великопылен. С величайшим увлечением развешивал он перспективы дальнейшей революционной борьбы и страстно стремился в Россию.

Но тут я уехал в Италию ввиду нездоровья и усталости и с Лениным поддерживал только письменные сношения, большую часть делового политического характера, поскольку дело шло о газете.

«БІЗНЕС УІК»: САВЕЦКІЯ ТЭМПЫ ВЫШЭЙШЫЯ

Хуткае павелічэнне вытворчасці тавараў на роднага ўжытку ў СССР у апошнія гады прывяло да таго, што ў 1968 годзе Савецкі Саюз абыйшоў ЗША па тэмпах прыросту выпуску многіх важных відаў спажывецкіх тавараў і, у іх ліку, тэлевізараў і халадзільнікаў. Аб гэтым паведамляе орган дзелавых колаў ЗША — уплывовы часопіс «Бізнес уік», прыводзячы ў апошнім нумары параўнаўчыя даныя аб развіцці эканомікі СССР і ЗША ў 1968 годзе.

У мінулым годзе ў Савецкім Саюзе выпуск тэлевізараў павялічыўся на 16 працэнтаў, а ў ЗША — на 6,8 працэнта, вытворчасць халадзільнікаў — на 17 і 8 працэнтаў адпаведна.

Вытворчасць спажывецкіх тавараў у СССР у 1968 годзе расла асабліва хутка, піша часопіс. «Абцяжненні савецкіх кіраўнікоў наконт гэтага пераўтвараюцца ў жыццё». Часопіс таксама ўказвае, што ў 1968 годзе СССР абыйшоў ЗША па

тэмпах прыросту выплаўкі сталі, здабычы нафты і выпуску трактараў.

«Бізнес уік» адзначае хуткі прагрэс Савецкага Саюза ў найбольш сучасных галінах прамысловасці. «Вялікі ўпор робіцца на развіццё галін сучаснай тэхнікі, асабліва электронікі і хімічнай прамысловасці», — піша часопіс. На аўтараў артыкула асаблівае ўражанне зрабіла тое, што агульны аб'ём вытворчасці электроннай апаратуры, аўтаматычнага абсталявання і электронна-вылічальных машын у СССР узрос за год на 16 працэнтаў. Савецкія тэмпы развіцця гэтых галін, пішуць яны, гэтак жа, як і хімічнай прамысловасці, у 1968 годзе зраўняліся з амерыканскімі.

Міжнародны кангрэс эканамістаў-аграрнікаў

У Маскве адбылося па-сядзённае падрыхтоўчага камітэта, які разгледзеў пытанні падрыхтоўкі і правядзення Міжнароднага кангрэсу вучоных-эканамістаў, якія працуюць у галіне сельскай гаспадаркі.

Мяркуюцца, што ў рабочае гэтага прадстаўнічага форуму, які будзе праведзены ў 1970 годзе ў сталіцы Беларусі — Мінску, прымуць удзел каля тысячы вучоных усіх кантынентаў нашай планеты.

АТОМНОЕ ОБЛАКО НАД КАНАДОЙ

Недавно границу Канады пересекло атомное облако, образовавшееся в результате ядерного взрыва, произведенного в США. Взрыв был осуществлен в штате Невада около Лас Вегаса зарядом, эквивалентным 35 тысячам тонн тринитротолуола. В результате образовался кратер глубиной в 97 и шириной 267 метров. Спустя пять дней четыре канадских контрольных станции — в Гамильтоне, Оттаве, Монреале и Торонто — отметили резкое повышение уровня радиации. Она поднялась в десять, а в некоторых районах — в двадцать раз против нормального уровня. 14 контрольных станций, расположенных на западе Канады, повышения радиации не зафиксировали. Дело, вероятно, в том, что атомное облако встретило на своем пути заслон из ветров, которые на севере США и юге Канады дуют с запада на

восток. Самолеты специальной службы при американской Комиссии по атомной энергии сопровождали радиоактивное облако почти до самой границы.

Некоторые официальные лица из министерства здравоохранения Канады говорят, что нельзя быть уверенным, что повышение радиации в стране связано с подземным ядерным взрывом в США. Но многие утверждают обратное. Так, директор отдела по защите от радиации министерства здравоохранения Адриан Бут заявил: «Я не вижу другой причины». Доктор Бут подчеркнул, что это первый случай со времени подписания в 1962 году договора о запрещении испытаний ядерного оружия, когда подземный взрыв в Соединенных Штатах выбросил радиацию за пределы национальных границ.

Договор запрещает проведение ядерных испытаний в атмосфере, воде и космическом пространстве. «Он, — пишет канадская газета «Телеграм», — не допускает проведения подземных испытаний, если радиоактивные остатки выйдут за пределы страны».

Б. КОРОЛЕВ.
АПН.

Увабралі ў сябе талент і гумар народа, яго жыццёвыя ідэалы і маральныя нормы. І пісаліся яны так, каб іх змог зразумець кожны.

Пры жыцці Крылова многія яго байкі ўбачылі свет у перакладзе на украінскую, польскую, французскую, англійскую, нямецкую і іншыя мовы. У Расіі ж яго творы карысталіся асаблівай папулярнасцю сярод простага народа. Афіні прыносілі іх на кірмашы і ў сялянскую хату. Нярэдка траплялі яны туды ў выглядзе танных лубачных выданняў і народных карцінак.

Добра ведалі і любілі творы Крылова на Беларусі. Пра гэта красамоўна сведчыць той факт, што яшчэ ў мінулым стагоддзі беларускія паэты пачалі перакладаць паасобныя крылоўскія байкі.

Якуб Колас неаднойчы пісаў у аўтабіяграфіях пра сваё захапленне байкамі Крылова і пра тое, які глыбокі ўплыў зрабілі яны на яго ўласную творчасць. «У дзяцінстве, — адзначаў ён, — я вельмі любіў байкі Крыло-

тычны твор «Свіння і жалуды». Выкарыстаўшы матывы крылоўскага «Сходу», А. Абуховіч стварыў таксама ў значнай ступені самабытную байку «Старшыня». Амаль усё з дакастрычніцкіх перакладаў твораў Крылова на беларускую мову не вызначалася блізкасцю да арыгінала.

Новыя пераклады пачалі паяўляцца ў трыццатых гадах. А. Якімовіч апублікаваў свае пераклады баек «Страказа і Муравей», «Лебедзь, Шчупак і Рак», «Слон і Моська», «Квартэт», у якіх ужо адчувалася сэнсавая і стыльвая адпаведнасць арыгіналу, і Крылоў натуральна загучаў па-беларуску.

Першае асобнае выданне крылоўскіх баек на беларускай мове выйшла ў 1945 годзе — да стагоддзя з дня смерці байкапісца. Змясціла яно сорак баек, частка якіх была перакладзена раней, а частка — да гэтай даты. Значна паўней прадстаўлена творчасць Крылова ў выданні 1950 года, у якое не ўвайшлі толькі 12 баек, не перакладзеных на той час.

Крылоў прышоў да беларускага чытача на яго роднай мове. У гэтым вялікая заслуга перакладчыкаў К. Крапівы, А. Якімовіча, М. Танка, М. Клімковіча, К. Цітова, М. Лужаніна, В. Таўлая, Ул. Корбана і іншых. І што асабліва прыемна — у большасці выпадкаў перакладчыкі збераглі сэнс і гучанне крылоўскіх баек, непаўторныя асаблівасці іх стылю.

Неўміручая крылоўская байка самым непасрэдным чынам уплывала на зараджэнне і развіццё гэтага жанру ў беларускай літаратуры.

Юбілей выдатнага рускага пісьменніка Івана Андрэевіча Крылова — вялікае свята культуры ўсіх народаў нашай краіны. У Расіі, на Украіне, у Арменіі, Узбекістане, Таджыкістане і іншых рэспубліках адбыліся ўрачыстыя пасяджэнні і вечары, прысвечаныя 200-годдзю з дня нараджэння вялікага байкапісца.

У Мінску юбілейны крылоўскі вечар адкрыў уступным словам народны пісьменнік ВССР Кандрат Крапіва. Доклад аб жыцці і літаратурнай дзейнасці Крылова зрабіў пісьменнік Янка Казека. На вечары выступілі паэты і перакладчыкі твораў І. А. Крылова Э. Валасевіч, С. Шушкевіч, М. Скрыпка.

Шматлікія вечары адбыліся ў гарадах і вёсках нашай рэспублікі, на прадпрыемствах, ва ўстановах і калгасах. Разам з усімі сацецкімі людзьмі беларусы выказалі сваю любоў і пашану да геніяльнага рускага байкапісца, удзячнасць за цудоўныя творы, якія ён падарыў чалавецтву.

МУДРАЕ СЛОВА КРЫЛОВА

Ці мог падумаць бедны рускі афіцэр Андрэй Прохаравіч Крылоў у дзень нараджэння свайго сына Івана, што праз 200 год не толькі народ рускі, але і многія іншыя народы прынясуць яму шчырую даніну павагі і пашаны?

На цяжкіх шлях паэта-сатырыка Івана Андрэевіча Крылоў ступіў рана. У юнацкія гады ён пісаў сатырычныя вершы, памфлеты, камедыі, многія з якіх не ўбачылі свету. Іншыя друкаваліся, ставіліся на сцэне. Але сапраўдную славу Крылову прынеслі яго неўміручыя байкі.

Мудрыя, дасціпныя, па-народнаму простыя, напісаныя

сакавітай мовай, байкі Крылова любяць людзі ўсіх стаў і ўзрастаў. Ад школьнай лаўкі да глыбокай старасці байка спадарожнічае чалавеку ў жыцці, навучаючы распазнаваць добро і зло, праўду і крыўду, адрозніваць вялікае ад нікчэмнага, высакароднае ад пошлага і нізкага. Яна дае трапны характарыстыкі людзей і чалавечых адносін. Мудрымі выслоўямі байкі карыстаюцца людзі ў штодзённым жыцці. Да яе аўтарытэту звяртаюцца гаспадарнікі і вучоныя, журналісты і палітыкі.

Кнігай мудрасці самога народа назваў крылоўскія байкі Гогаль. Яны сапраўды

ва, ведаў іх амаль усе напаяць. А вось яшчэ адно прызнанне паэта: «Крылоў доўгія часы быў маім богам. Поўны зборнік яго баек я вывучыў чужым напамінем, і з гэтымі творамі вялікага генія я доўгія гады не разлучаўся».

Першыя пераклады твораў Крылова на беларускую мову належаць Францішку Багушэвічу, Адаму Гурыновічу і Альгерду Абуховічу. Гэта былі нават не пераклады; толькі ўмоўна можна назваць так байкі, створаныя імi паводле крылоўскіх сюжэтаў. На сюжэт «Свінні пад дубам» Ф. Багушэвіч напісаў, па сутнасці, арыгінальны паэ-

САБАЧАЯ ДРУЖБА

Ля кухні пад акном
На сонейку Палкан з Барбосам спіны грэлі.
Хоць ля варот перад дваром
Прыстойней вартаваць было б ім дом,
Але як добра ўжо яны пад'елі
І як сабака сталы ўдзень
Брахаць не будзе на людзей,
Дык гутарка ў іх сама сабой ідзе
Аб сім, аб тым, аб іх сабачай службе,
Аб добрым і благім, нарэшце, і аб дружбе.
«Што можна, — кажа тут Палкан, — прыемней быць,

Як з другам сэрца ў сэрца жыць,
Гатовым быць для друга на паслугу,
Дзяліцца крошкай пры ядзе,
Абараняць яго ў бядзе,
Глядзець заўсёды ў вочы другу.
Каб толькі выбраць зручны час
Адданасць даказаць, сяброўства, згоду
І ўласную ў тым бачыць асалоду!
Вось каб такая дружба, думаў я не раз,
Была б з табой у нас!
Ах, як было б дарэчы!
Нам скарачалі б час сяброўскія сустрэчы».
«Што ж, я не супярэчу, —
Адказвае Барбос —
Даўно, Палканчык мой, балюча мне да слёз,
Што ў нас, сабак з адной гасподы,
Няма ні каплі згоды.
За што ж грызёмся! Дзякаваць панам:
Ні голадна, ні цесна нам!
Нарэшце — гонар наш сабачы:
Сабака лепшы друг — такая слава йдзе;
А дружбы між сабак, як быццам між людзей,
Амаль ніколі мы не бачым».
«Няхай жа будзе дружба хоць адна!» —
Крычыць Палкан. «Дай лапу!» — «Вось яна!»
І новыя сябры давай тут абнімацца
Ды цалавацца;
Не ведаюць, к каму і прыраўняцца:
«Арэст мой!» — «Мой Пілад!» Прэч сваркі,
зайздрасць, злосць!

Тут повар на бяду ім з кухні кінуў косць.
Вось да яе сябры наўзахваткі імчацца, —
Ім не на ўме дружыць,
Давай Пілад з Арэстам загрызацца,
Аж толькі шмоцце з іх ляціць:
Іх ледзьве разлілі вадою.
Свет поўны дружбаю такою.
Цяпер у дружбакоў малая ёй цана
І падыход амаль што ў іх аднакі:
І сэрца і душа, здаецца, ў іх адна,
А кінь ім толькі косць, дык што твае сабакі!

Пераклаў К. КРАПІВА.

АСЁЛ І МУЖЫК

Мужык на лета ў агарод
Асла паставіў
Варон і вераб'ёў ганяць нахабны род.
Асёл трымаўся добрых правіл:
Ні з прагнасцю, ні з крадзяжом
Не быў знаём,
Не пажывіўся ў агародзе і лістком
І птушкам не даваў патачкі.
Ды ураджай мужык сабраць не мог:
Асёл, ганяючы тых птушак з усіх ног,
Усе грады здратаваў на ток.
Падняў такую скачку,
Што ў агародзе ўсё прымяў і прытаптаў.
Убачыўшы, што агарод прапаў,
Мужык, у злосці, на спіне аслінай
Спагнаў ўсе страты ёмкаю дубінай.
— Нарэшце атрымаў! — усе крычаць кругом, —
Не з розумам яго
За гэту справу брацца.
І я тут за Асла не буду заступацца:
Ён вінават! [З ім зроблен і разлік.]
Ды вінават, відаць, і той,
Хто агарод Аслу даверыў свой.

Пераклаў М. СКРЫПКА.

СЛОН І МОСЬКА

Па вуліцы Слана вадзілі,
Нібыта на паказ —
Вядома, што Сланы за дзіва ў нас, —
Дык за Сланом натоўпы пазывак хадзілі.
Аднекуль выбегла насустрач Моська ім.
Убачыўшы Слана, давай к яму вязацца,
Скуголіць і вішчаць, і брэхам
залівацца.
Ну так і лезе ў бойку з ім.
«Суседка, кінь сарамаціцца, —
Ёй кажа Шаўка. — Ці ж табе з Сланом вадзіцца!
Глядзі — ты ўжо хрыпіш, а ён сабе ідзе
І вухам не вядзе».
Сяброўка Мосьцы заўважае:
«Што за карысць з брахні твае!»
«Эх, эх, — адказвае ёй тая. —
Вось гэта мне і духу паддае,
Што я без бойкі без ніякай
Магу ў вялікія папасці забіякі,
Няхай жа кажучь пра мяне сабакі:
«Ай, Моська! дужая ж яна,
Што брэша на Слана!»

Пераклаў А. ЯКІМОВІЧ.

МІНСК. Фрагмент горада.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.

НАШ АДРАС: МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77.
ТЭЛЕФОНЫ: 6-19-31, 6-97-92, 6-18-88, 3-15-15.